

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

OKM/35/010/2018

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle yliopistolain ja ammatti-korkeakoululain muuttamisesta

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mielenkiintoisesta ja haastavasta valmisteluprosessista. Esitämme kunnioittavimmin lausuntonamme seuraavaa.

Tiivistelmä

- tilauskoulutuksen laajentamiselle EU-/ETA-kansalaisiin ei ole tarvetta
- siirto-opiskelun sujuvoittaminen on tervetullut edistysaskel
- ehdotamme ensikertalaiskiintiöistä luopumista

Yliopistolaki

2 § Tehtävät

SYL kannattaa lakimuutosta. On tärkeää, että perustehtäviensä ohella yliopistot vastaavat kasvavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen ja tarjoavat yhä enemmän mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen. Yhä useampi tarvitsee yliopistokoulutusta, ja kukapa sitä paremmin ja tehokkaammin antaisi kuin yliopistot itse.

Haluamme kuitenkin korostaa muuttuvien tehtävien vaikutusta rahoitustarpeeseen. Tutkintokoulutuksen tarve ei ole vähenemässä, eikä jatkuvan oppimisen korostuminen yliopistojen tehtävänä saa vähentää tutkintokoulutuksen resursseja. Jatkuvaan oppimiseen panostaminen vaatii siis lisäpanostuksia valtiolta siten, että yliopistojen vakaata ja ennustettavaa perusrahoitusta lisätään.

7 § Tutkinnot ja muu koulutus sekä tutkintorakenne

SYL kyseenalaistaa lakimuutoksen tarpeen. Kyseessä on lakiluonnoksen perusteluiden mukaan tämentävä muutos, joka ei muuta vallitsevaa oikeudellista tilaa. Lakimuutoksen tavoitteet voidaan saavuttaa informaatio-ohjauksen keinoin.

9 § Tilauskoulutus

SYL vastustaa lakimuutosta. Tilauskoulutuksen laajentamiselle EU- ja ETA-maiden kansalaisiin ei ole tarvetta. Tarvittava osaamisen kehittäminen voidaan toteuttaa muilla tavoin.

Ensisijainen tarve täydennyskoulutuksessa on tutkintoa pienemmille, modulaarisille kokonaisuuksille, joilla “voitaisiin tutkintokoulutusta nopeammin ja joustavammin päivittää ja lisätä osaamista”, kuten lakiluonnoksessakin todetaan (s. 15). Kokonaisten tutkintojen hankkiminen tilauskoulutuksena on työnantajan kannalta kankea keino työntekijöiden osaamisen päivittämiseen. Moduuleihin keskittyminen myös palvelisi paremmin pienten ja keskisuurten yritysten tarpeita, joilla ei välttämättä ole resursseja laajamittaisesti uudelleen kouluttaa työntekijöitään.

Täydennyskoulutuksen rahoitus pohjan selkeyttäminen todennäköisesti lisäisi koulutuksen tarjontaa ja varsinkin osallistujamääriä. Tämän yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi keskustelu tutkinnon jälkeisen koulutuksen rahoituksesta saadaan toivottavasti vauhtiin mahdollisimman pian asianmukaisilla foorumeilla.

Erityisen huolissaan SYL on tilauskoulutuksen muodostumisesta korkeakoulujen opiskelijavalintojen kiertäväksi mekanismiksi. Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että valintojen kiertäminen tällä tavalla kielletäisiin lain tasolla. On hyvä, että kiellon ehdottomuutta näin korostetaan. Käytännössä kiellon valvominen saattaa kuitenkin osoittautua hyvin vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi. Kieltoa voidaan kiertää erilaisilla omistus- ja sopimusjärjestelyillä, joihin puuttuminen on korkeakouluille mahdotonta tai vähintäänkin resursseja vievää.

Lisäksi SYL toivoo lakiesityksen vaikutusarvioinnissa kiinnitettävän huomiota tilauskoulutuksen opiskelijoiden asemaan. Erityisesti tulisi tarkastella muiden kuin lakiluonnoksessa mainittujen yliopistolain säännösten soveltamista tilauskoulutuksessa opiskeleviin. Lisäksi tilauskoulutuksessa opiskelevan henkilön sosiaaliturvan kokonaiskuva kaipaa lisäselvitystä. Edelleen toivomme tarkasteltavan tilauskoulutuksen yleistymisen vaikutuksia yliopisto-opetuksen julkisuuteen, laadunvarmistukseen sekä koulutuksen sisältöjen kehittämiseen.

Kaiken kaikkiaan ehdotus on hämmentävä tällaisena aikana, kun korkeakoulututkintojen sanotaan koko ajan menettävän merkitystään. SYL pitää tärkeänä lakiluonnokseen kirjattua periaatetta siitä, että tilauskoulutus ei saa haitata perus- ja jatkokoulutuksen resursseja. Itse ehdotusta tilauskoulutuksen laajentamisesta emme kuitenkaan voi edellä mainituista syistä kannattaa.

36 § Opiskelijavalinta

SYL kannattaa esitettyä muutosta. Muutoksen todellisia vaikutuksia opiskelijoiden alanvaihdon sujuvoitumiseen on vaikeaa arvioida, mutta kaikki siirto-opiskelun helpottamiseen tähtäävät toimenpiteet ovat tervetulleita. Vuosittain siirtyvien opiskelijoiden määrät ovat häviävän pieniä verrattuna kyselytutkimuksilla kartoitettuun alanvaihdon tarpeeseen. Toivomme siirto-opiskelun sujuvoittamisen olevan jatkossa entistäkin keskeisemmässä roolissa korkeakoulutuksen kehittämisessä.

Lisäksi SYL tervehtii ilolla pykälän ensimmäisen momentin säilyttämistä ennallaan. Suomen osaamistarpeisiin vastaamisen ja opiskelijan opintopolun sujuvuuden kannalta on tärkeää, että yliopistokoulutukseen ei lainsäädännöllä pakoteta tarpeetonta opiskelijavalintaa alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon väliin. Opiskelijoiden liikkuvuutta tutkintojen välissä voidaan riittävässä määrin edistää jo nykyisen lainsäädännön puitteissa. Nykytilan säilyttäminen on kaikkien osapuolien etu.

36 a § Yhteishaku ja erillisvalinnat

SYL kannattaa ehdotettuja muutoksia osin, mutta vastustaa erillisvalinnan järjestämistä joustavana valintana kaikissa esitetyissä tarkoituksissa.

Pidämme erillisen yhteishaun järjestämistä vieraskielisiin koulutusohjelmiin hyvänä kehityksenä. Niin ikään pykälän 2 momentin 3 kohtaa koskeva muutos erillisvalintojen mahdollistamisesta myös alempaan korkeakoulututkintoon johtaviin ohjelmiin on tarpeellinen.

Näemme ongelmalliseksi jatkuvan haun mahdollistamisen yliopistokoulutukseen edes osittain. Useissa tutkimuksissa on havaittu opintojen alkuvaihe erittäin tärkeäksi tekijäksi opintojen määrällisen ja laadullisen etenemisen suhteen. Jatkuva haku toki joustavoittaisi opiskelijaksi ottamista, mutta samalla asettaisi tuoreen opiskelijan mahdollisesti hyvinkin hankalaan tilanteeseen. Yliopistoyhteisöön integroitumisen, tarpeellisen ohjauksen ja opintojen tukipalvelujen kannalta opinnot eri aikaan aloittava opiskelija on hyvin erilaisessa tilanteessa verrattuna opiskelutovereihinsa.

Ongelma ei ole lainkaan yksinkertainen yliopistossa aloittavien opiskelijoiden monipuolisten lähtökohtien ja mahdollisten aiempien opintojen takia. Esitämme kuitenkin, että pykälän 3 momentti ei koskisi 2 momentin kohtia 1-5 edellä mainituista syistä.

2 momentin 6 kohdassa esitetty lakimuutos sen sijaan on mielestämme tarpeellinen, ja siinä tarkoitettuihin lisähakuihin on järkevää soveltaa 3 momentin tarkoittamaa hakemuskohtaista harkintaa. Käytännössä tämä tulisi todennäköisesti tarkoittamaan, että yhteishaussa täyttämättä jääneet opiskelupaikat pyrittäisiin täyttämään mahdollisimman nopeasti hakujärjestyksessä. Tämä on nähdäksemme toivottava asiointila.

36 b § Opiskelupaikkojen varaaminen

Tähän lainkohtaan ei lakiluonnoksessa esitetä muutosta, mutta SYL haluaa tästä huolimatta esittää huomionsa pykälän 1. momentin tarkoittamista ns. ensikertalaiskiintiöistä. Valtioneuvoston tekemän selvityksen mukaan ensikertalaiskiintiöt eivät nykyisen kaltaisina sovellettuina vaikuta juuri lainkaan opiskelijavalintoihin, tai ainakaan ne eivät vaikuta myönteisesti ensikertalaisten pääsyyn koulutukseen. Lisäksi on esiintynyt viitteitä siitä, että ensikertalaiskiintiöt näyttävät hidastavan korkeakoulutukseen hakeutumista ja siten vaikeuttavat lakiluonnoksessa esitettyjen tavoitteiden toteutumista, erityisesti tutkinnon suorittaneiden keskimääräisen iän laskemiseen liittyen. SYL ehdottaa jäl-

leen ensikertalaiskiintiöistä luopumista, alanvaihdon tehostamista siirto-opiskelua huomattavasti kehittämällä sekä avoimen yliopiston tarjonnan kehittämistä keinoiksi päästä lakiluonnoksessa mainittuihin korkeakouluvision tavoitteisiin koulutustason nostamisesta.

40 § Alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteelliset suorittamisajat

SYL ei kannata esitetyn laista lakimuutosta, mutta tukee mielellään tarkennettua ja paremmin esitettyä tarvetta vastaavaa muotoilua, joka ratkaisisi yhteis- ja kaksoistutkintojen järjestämiseen liittyvät ongelmat.

Esitettyä joustavoittamista perustellaan erityisesti kansainvälisten yhteis- ja kaksoistutkintojen järjestämisellä. Kuvatunlainen kansainvälinen yhteistyö laajentaa suomalaisten opiskelijoiden mahdollisuuksia kouluttautumiseen, tuo omanlaisensa kansainvälisen ulottuvuuden suomalaiseen korkeakoulumaailmaan ja siten omalta osaltaan parantaa koko suomalaisen korkeakoulutuksen laatua. Yhteis- ja kaksoistutkinnot ovat kuitenkin oma tapauksensa monessakin mielessä, esimerkiksi koulutuksen maksullisuuden kannalta. SYL toivoo, että lakiluonnoksessa ehdotettu muutos voitaisiin toteuttaa siten, että se koskisi ainoastaan kansainvälisessä yhteistyössä toteutettuja yhteistutkintoja, kaksoistutkintoja ja muita vastaavia yhteistyömuotoja.

Sen sijaan vieraskielisten tutkintojen tavoitteellisia suoritusajoja tai tutkinnon laajuuksia yleisesti ei pidä muuttaa. Suomalaisessa yliopistossa myönnettävän ylempien korkeakoulututkinnon laajuus on hyvästä syystä määritelty 120 opintopisteeksi. Tutkinnon laajuuden lyhentäminen vaarantaisi tutkinnon suorittaneen jatko-opintomahdollisuudet ja asettaisi tämän työmarkkinoilla eriarvoiseen asemaan täysipitkän tutkinnon suorittaneeseen verrattuna. Eripituiset mutta samanarvoiset tutkinnot tekisivät suomalaisesta tutkintojärjestelmästä sekavan ja kaikkien osallisten kannalta vaikeammin hahmotettavan kokonaisuuden.

46 § Ylioppilaskunta

SYL kannattaa esitettyä muutosta, koska se vastaa vallitsevaa tosiasiallista tilannetta.

49 § Valtion rahoituksen määräytymisperusteet

SYL kannattaa esitettyä muutosta. Samalla korostamme lakiluonnoksessa esitettyä ajatusta siitä, että muutoksen myötä valtionrahoituksen läpinäkyvyys vähintään pysyy entisellään ja toivottavasti paranee entisestään.

92 b § Viittaukset Lappeenrannan teknilliseen yliopistoon

SYL kannattaa esitettyä muutosta, joka on selkeyden ja työekonomian kannalta tarpeellinen.

Ammattikorkeakoululaki

25 § Kelpoisuus ammattikorkeakouluopintoihin

SYL pitää ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kelpoisuusvaatimuksiin esitettyä muutosta oikean suuntaisena. Pidämme kuitenkin tarpeellisena, että myös alemman korkeakoulututkinnon suorittamisen aikana kertynyt, opintoihin tai siihen kuuluvaan harjoitteluun välittömästi liittymätön työkokemus tulisi huomioida arvioitaessa kelpoisuutta ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen.

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry.

Miika Tiainen
puheenjohtaja

Eero Manninen
pääsihteeri

Lisätietoa:

hallituksen jäsen Jenny Vaara, 044 906 5004, jenny.vaara@syl.fi

hallituksen jäsen Teemu Vasama, 044 906 5005, teemu.vasama@syl.fi

koulutuspolitiikan asiantuntija Tapio Heiskari, 041 515 2231, tapio.heiskari@syl.fi